БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

ИНСТИТУТ ЗА ДЪРЖАВАТА И ПРАВОТО

До
Председателя
на научно жури, определено със
заповед № РД-09-25/03.04.2023г.
на Директора на Института за държавата и правото при БАН,
гр. София

С Т А Н О В И Щ Е

от д-р Вълчин Здравков Даскалов, доцент по гражданско и семейно право, при секция „Гражданскоправни науки“, ИДП, вътрешен член на научното жури

относно: защита на дисертационен труд на тема **„Правно положение на бенефициера по договора в полза на трето лице”** с автор Петър Стефанов Топуров, за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „гражданско и семейно право”, професионално направление 3.6. „Право“

Уважаеми членове на Научното жури,

С решение на Научния съвет на Института за държавата и правото при БАН от 22.02.2023 г. (протокол № 42, т.6) съм избран, а със заповед № РД-09-25/03.04.2023г. на Директора на ИДП, и утвърден за вътрешен член на Научно жури за провеждане на открито заседание за защита на дисертационен труд на тема ***„Правно положение на бенефициера по договора в полза на трето лице”*** с автор Петър Стефанов Топуров, за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „гражданско и семейно право”.

Декларирам, че нямам роднински връзки с кандидата, както и че не съм съавтор с него в съвместни трудове и публикации.

В изпълнение на задълженията си като член на журито предоставям настоящето становище.

I. Обща оценка на докторанта и на представения дисертационен труд

Петър Стефанов Топуров е зачислен като редовен докторант в докторска програма по „Гражданско и семейно право” към секция „Гражданскоправни науки“

при ИДП, БАН (заповед РД-09-9/27.01.2017). През време на докторантурата си Петър Топуров е положил предвидените изпити и е събрал 342 кредитни точки. Отчислен е с право на защита през 2019 г. (заповед РД-09-98/15.10.2019). Същевременно той изгражда и преподавателска кариера в юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски", където и понастоящем е хоноруван асистент по дисциплината „Семейно и наследствено право". От 10.2019 г. и до момента е редовен асистент към Секция „Гражданскоправни науки" в Института за държавата и правото при БАН.

По темата на дисертационния труд са направени седем публикации, които отговарят на науметричните изисквания на ЗРАСРБ и на ППЗРАСРБ (Приложение към чл. 1а, ал. 1 на ППЗРАСРБ). При изискван минимум от 30 наукометрични точки, докторантът е постигнал 70 точки, както следва:

Статия	Квалификация според ППЗРАСРБ	Точки
1. *„**Критични бележки върху теорията за прякото придобиване на права при договора в полза на трето лице**"* В: Сборник с доклади от VII национална конференция на докторантите в областта на правните науки. 2017 г. Издаден от Институт за държавата и правото при БАН,. *стр. 190-197*	Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове = Г7	10 т.
2. *„**Изпълнение на договора в полза на трето лице**"* В: Сборник от юбилейна конференция „Правото – традиции и перспективи" по случай 25 г. от създаването на ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски". Издателство „Сиела". 2018 г.*, стр. 296-311*	Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове = Г7	10 т.
3. *„**Договарянето в полза на трети лица в римското право**"* В: Сборник с доклади от IX-та национална конференция на докторантите в областта на правните науки, Институт за държавата и правото, приета за печат: 2019, публикувана: 2020 г., *стр. 99-109*	Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове = Г7	10 т.
4. *„**Възгледите на правните учени през Средновековието относно договарянето в полза на трети лица**"* В: Сборник "Право и религия", Университетско издателство на СУ "Св. Климент Охридски", приета за печат: 2020; Публикувана през 2021 г., *стр. 745 – 757*	Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове = Г7	10 т.
5. *„**Правно положение на малолетните и непълнолетните като бенефициери по договори в полза на трети лица**"* В: Сборник с доклади от научна конференция „Тридесет години от приемането на конвенцията за правата на детето: предизвикателства и перспективи", НБУ, приета за печат: 2020; Публикувана през 2022 г., *стр. 216 - 224*	Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове = Г7	10 т.
6. *„**Може ли с брачния договор да се правят уговорки в полза на трети лица, извън тези относно издръжката на децата?**"* В: Дискусионник Семейно право. Том 1. Брак. Отношения между съпрузите., УИ „Паисий Хилендарски", приета за	Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в	10 т.

печат: 2020; публикувана през 2022 г., *стр. 220-230*.	редактирани колективни томове = Г7	
7. ***„За уговарянето на вещни права върху недвижими имоти при договора в полза на трето лице“*** В: Сборник с доклади от научна конференция по повод 30 години от създаването на Юридическия факултет на ПУ "Паисий Хилендарски", УИ "Паисий Хилендарски", приета за печат: 2022 г.	Статии и доклади, приети за публикуване в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове = Г7 (заб. 10 към Приложение към чл. 1а, ал. 1 ППЗРАСРБ)	10 т.
Общо наукометрични точки		**70 т.**

Наред с публикациите по темата на дисертацията, Петър Топуров е автор на голям брой други научни разработки (повече от 30) по други теми в областта на частното право, една от които на английски език и една на френски език (в съавторство с Г. Стоев). Участвал е в 25 научни конференции, от които 5 международни, където наред с доклади, свързани с темата на дисертационния труд, е представил и доклади по други въпроси на частното право, както и други правни отрасли. Това обстоятелство демонстрира трайните и задълбочени научноизследователски интереси на докторанта, които са насочени не само към несъмнено актуалната и дисертабилна тема на дисертацията му, а и към широк кръг правни проблеми.

От м. януари 2018 г. и до момента е вписан и работи като адвокат към САК. В ИДП работи активно и изпълнява длъжността научен секретар. Участвал е в различни работни работни групи, които са изготвили от името на ИДП 6 становища по тълкувателни дела на ВКС. Наред с това участва в колективите на пет научни проекта. За своята научна дейност Петър Топуров е получил две награди:

1. Награда „Иван Евстратиев Гешов“ на Общото събрание на БАН за най-млади учени в направление „Човек и общество“ (2019 г.);

2. Втора награда в конкурса „Най-добра публикация“, организиран от Академичният съвет към Центъра за обучение при БАН (2019 г.).

Дисертационният труд е изготвен под научното ръководство на доц. д-р Вълчин Даскалов. Той е в обем 322 стр. (изложение, без библиография и друга техническа информация). Направени са 780 бележки под линия. Библиографската справка на труда включва използвана богата научна и научно-приложна литература на български, английски, френски, италиански, и немски език. Следва изрично да се отбележи широкото използване на чуждестранни литературни източници (общо 43 заглавия), което може да бъде оценено като особено достойнство на предложената работа. Наред с това, работата се основава и на задълбочено изследване на наличната съдебна практика – цитирани са над 200 съдебни решения, постановени от всички съдебни инстанции (96 - ВС и ВКС, 16 - АпС, 82 - ОС и 16 - РС). Проучени са и чуждестранни съдебни решения.

II. Оценка на научните и практически резултати и приноси на представения дисертационен труд

Значимостта и достойнствата на представения за защита дисертационен труд могат да бъдат определени от няколко фактора. Първият е актуалността и особената стопанска и социална значимост на изследваната проблематика. Предложеният в работата анализ на съдебната практика показва, че прилагането на сравнително пестеливите текстове на чл. 22 ЗЗД не е еднозначно и поставя в практиката множество проблеми. Този класически правен институт има ново значение в условията на развитие на пазарното стопанство и неговото цялостно

изследване добива нова актуалност. Правното положение на третото лице добива значение и извън застрахователните отношения и неговото изследване е необходимо. Това обстоятелство подчертава и практическото значение на предложения труд.

На второ място, значимостта на работата се предопределя и от факта, че това е първото в българската правна литература цялостно систематично монографично изследване, посветено на правното положение на бенефициера по договор в полза на трето лице. В правната книжнина се откриват не малко статии по различни проблеми, свързани с избраната тема. Липсва, обаче, цялостно фундаментално изследване. Едно от най-значимите достойнства на разглеждания труд е това, че от принципно ниво предлага адекватни решения на конкретните проблеми.

На следващо място, като особено достойнство на дисертационния труд като цяло, следва да се изтъкне удачното съчетаване различните методи на научно изследване. Правилното прилагане на традиционните логически методи на анализ и синтез, индукция и дедукция е довело до убедително мотивирани тези и изводи. Наред с това, в предложената работа изключително широко са застъпени и историческият и сравнителноправният методи на изследване. Проследяването на историческото развитие на договора в полза на трето лице позволява на читателя по-лесно да възприеме вътрешната логика на разглежданата проблематика (глава I). Това се постига и чрез предложения обстоен анализ на различни чуждестранни законодателства и научни доктрини (глава II). Петър Топуров не се ограничава с анализи на съответните норми от романското (Франция, Италия, Белгия) и германското (Германия, Гърция) правни семейства, които несъмнено са оказали пряко влияние върху изграждането на българските норми. Той прави обзор и на норми от смесени континентални правни системи (Швейцарска конфедерация, Руска федерация) и дори особени национални правни системи със смесен характер като тези на Китайската народна република, ЮАР, Монголската народна република, Шотландия, Луизиана и Квебек. Не са пропуснати и страните от общото право - Обединеното кралство и северна Ирландия и Съединените американски щати. Сравнителноправното изследване е обхванало и съответните оптативни норми, относно на договаряне в полза на трето лице, съдържащи се в някои образци на т. нар. *soft law* като напр. Принципите на европейското договорно право (PECL), Принципите за международните търговски договори на УНИДРОА (PICC) и др. Много удачно авторът е приложил сравнителноправният метод и по отношение на изследваната съдебна практика – направени са паралели между български и чуждестранни съдебни решения по аналогични проблеми.

Достойнство на работата, е използваният от автора цялостен подход към изследването. Той е успял да избегне налагащия се през последните години краен позитивизъм и коментарен характер на научните разработки. Поставените проблеми са разгледани първо на принципно ниво и тогава от практическа гледна точка. Това е позволило да се подчертае вътрешната юридическа логика на изследваните феномени. Този начин на работа е позволил да се постигнат чисто теоретични изводи и обобщения като в тяхната основа е залегнал обстоен анализ на съдебната практика - цитирани и разгледани са 265 съдебни акта. Изследвана е и нотариална практика (10 нотариални акта). Авторът не се е задоволил само с български съдебни решения, а е обсъдил и важни за изследването чуждестранни съдебни решения (7 решения от 4 държави).

Предложената от автора структура на дисертационния труд логично отговаря на темата и на целите на изследването. Сравнително обемната работа е структурирана така, че читателят да бъде улеснен. Това е постигнато чрез нарочни встъпителни думи (наречени "Въведение", "Предварителни бележки", "Постановка

на въпроса") в началото на почти всяка глава, които дават на читателя "пътна карта" в последващото изложение. За постигането на същата цел служи и системното представяне на междинни изводи и обобщения (§ 5 от глава 1, § 6 от глава 2, т. 2 от § 2, глава 3,). Следва да се отбележи и много добре подреденият и систематизиран научен апарат. Цитираните съдебни решения са подредени по съдебни инстанции. Заинтересуваният читател лесно се ориентира в него и лесно би могъл да извлече полезна информация за собствени проучвания.

В представения за защита дисертационен труд са налице сериозни научни резултати и приноси към развитието на българската правна наука. Следва да бъдат посочени някои по-важни конкретни постижения.

1. Дисертацията се развива върху задълбочено изследване на двете основни понятия - "трето лице" (глава III) и "полза" (глава IV). В началото на глава III практически се съдържа общо теоретичния фундамент на работата. Критично са анализирани различните теории относно правната същност на правния статут на бенефициера. Авторът дава и свое виждане, което обвързва с предложение за промяна на нормативната основа (§ 2). По нататък е предложено обзорно изследване на различните възможни лица, в полза на които може да се договаря. Работата предлага уникално изследване на понятието "полза" по смисъла на чл. 22 ЗЗД. Разгледани са конкретните особености относно уговарянето на вещни права върху недвижими имоти в полза на трето лице. Направено е предложение за конкретни законови промени, които да гарантират защитата на правната сигурност.

2. Приносен характер има подробното изследване на въпросите относно характера, начина на упражняване и последиците от приемането или отказа от уговорката от страна на бенефициера. Авторът обосновано подкрепя отпадането на алтернативността на адресатите на упражняване на тези права (т. 4 и 5, § 1, глава V). Обоснована е възможността кредиторите на бенефициера да могат да упражнят правото му на приемане чрез иска по чл. 134 ЗЗД (т. 6, § 1, глава V). По отношение на отказа на бенефициера е подкрепена необходимостта от уреждане действието му ex tunc, признаването на правото на стипуланта да привлече благоприятния ефект в своя полза или да посочи друг бенефициер, както и възможността на кредиторите на бенефициера да искат отмяната му с иска по чл. 135 ЗЗД (т. 3, § 2, глава V).

3. Дисертационният труд съдържа задълбочено изследване на отношенията на бенефициера с промитента и стипуланта (глава VI). Авторът убедително обосновава качеството на кредитор на бенефициера, както и интересът на стипуланта да иска изпълнение на обещаното, но в полза на третото лице. Аргументирана е правната възможност в полза на бенефициера да възникне право на обезщетение за имуществените и неимуществени вреди, които е претърпял от неизпълнението.

4. Оригинален е критичният анализ на разпоредбата на чл. 22, ал. 3 ЗЗД (т. 5, § 4, глава VI). В тази връзка е направено предложение за прецизирането на законовото правило, визиращо отмяната на договора по иск на кредиторите на стипуланта.

5. Въз основа на анализите на съдебната практика и различните виждания в правната доктрина, в работата се направени множество конкретни предложения *de lege ferenda*. В своята съвкупност те практически представляват смело предложение за цялостна реформа на правния режим на договора в полза на трето лице (обобщено в § 2 от Заключението). Това предложение е подкрепено с множество изчерпателни и логични аргументи на съответните места в работата, включително и въз основа на чуждестранен опит и може да бъде подкрепено.

По мое убеждение постигнатите резултати и приноси на докторанта доказват не само задълбочените му теоретични познания в областта на цялото частно право, но и неговите способности за самостоятелни научни изследвания и изграждането на цялостни обосновани теории.

III. Препоръки

Към дисертационния труд могат да се отправят и някои препоръки, които по никакъв начин не могат да дискредитират неговите безспорни достойнства, а целят да провокират творческо-изследователския подход на докторанта.

Ключовият въпрос относно правната същност на правния статут на бенефициера някак се е загубил в началото на глава III. Според заглавието ѝ в нея трябва да попадне съдържанието на §§ 3-7. Разгледаното в § 1 отклонение от принципа на относителност на облигационното отношение, както и критичният анализ на различните теории в § 2 всъщност са теоретичния фундамент на работата. Би следвало да бъдат обособени в самостоятелна глава и да им се обърне повече внимание.

Наред със сравнителноправното въведение, което се съдържа в глава II, този подход следва да се доразвие във всички части на работата. Авторът е направил такъв опит, но това се отнася предимно за някои теоретични конструкции. Предлагането на чуждестранни нормативни текстове би било полезно по отношение аргументите относно направените предложения *de lege ferenda*.

Използваните в работата различни заглавия на встъпителните думи в началото на всяка глава ("Въведение", "Предварителни бележки", "Постановка на въпроса") подвеждат читателя, че става дума за различни структурни единици. Препоръчително е тези заглавия да бъдат унифицирани.

IV. Заключение

Предвид изложените по-горе съображения, в заключение убедено изразявам положителната си оценка, че представения за защита пред научно жури дисертационен труд на тема *„Правно положение на бенефициера по договора в полза на трето лице ”* отговаря на всички изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ИДП при БАН, за получаване на образователната и научна степен „доктор”, поради което предлагам на г-н Петър Стефанов Топуров - докторант в Института за държавата и правото при БАН – да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „гражданско и семейно право”.

Член на научното жури:

(доц. д-р Вълчин Даскалов)

22.05.2023 г.

гр. София